

об'єднує в собі норми, що забезпечують суверенітет Українського народу, систему поділу влади і взаємодії її гілок, пріоритет прав людини над державою, політичну, економічну та ідеологічну багатоманітність [3].

Ми можемо зробити висновок, що система конституційного права України є багатоаспектною та допомагає в багатьох різних ситуаціях, таких як нормування та контроль деяких інституцій конституційного права в законах України, сюди входять основні права людей та виборче право, так і наявної потреби в систематизації підгалузей конституційного права.

Література:

1. Конституційне право України : навч. посібник, / В.О. Боняк, В.А. Завгородній, А.В. Самотуга, Л.А. Філяніна. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 296 с.
2. Тодика Ю.М. Конституційне право України. Київ : Вид. Дім «Ін Юре», 2002. 544 с.
3. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб, / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан та ін. ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса : Юридична література, 2017. 256 с.
4. В. Л. Федоренко. Система конституційного права: поняття, структура, взаємозв'язок з системою конституційного законодавства. *Вісник ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка*. 2017. № 77. С. 27-36.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ЧАСІВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Дума В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
член-кореспондент Академії адміністративно-правових наук України,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Конституційний процес в Україні має давні історичні витоки. Особливу роль у формуванні конституційних ідей відіграла конституція Пилипа Орлика 1710 р. В силу історичних причин вона не розглядала

Україну як цілковито самостійну державу, однак, запровадила низку демократичних на той час державних інституцій.

Але, саме, становлення України як суверенної, демократичної держави відбувалося в складних умовах. І саме цим пояснюється зацікавленість людей до подій на західноукраїнських землях 1917-1920 р.р., а саме конституційному процесу Західноукраїнської народної республіки.

Все почалось 18 жовтня 1918 року австро-угорський імператор Карл I видав маніфест про перетворення імперії в багатонаціональну федерацію. Цього ж дня у Львові відбулися збори українських послів австрійського парламенту, галицького і буковинського сеймів, представників політичних партій, духовенства і студентів. 19 жовтня було обрано Українську Національну Раду, головою якої став Є. Петрушевич. Рада відразу ж проголосила, що Галичина, Північна Буковина і Закарпаття, які становлять «одноцільну українську територію», «уконститууюються» як Українська держава: щоправда, у складі Австрійської монархії. Всі національні меншини мали вислати до Ради своїх представників. Радою було також ухвалено рішення про прийняття найближчим часом нової Конституції.

У відозві від 1 листопада 1918 року Українська Національна Рада проголосила створення національної держави, її назву і територію визначив закон від 13 листопада: «Держава... має назву Західноукраїнська Народна Республіка»; вона являє «українську суцільну етнографічну область... з українською частиною колишніх австрійських коронних країв Галичини з Володимирією і Буковиною та з українськими частинами бувших угорських столиць (комітатів): Спиш, Шариш, Земплін, Уг, Берег, Угоча і Мармарош». Закон утверджував державну самостійність ЗУНР.

Уряд ЗУНР – Державний секретаріат – було утворено 9 листопада 1918 року. Очолював Державний секретаріат – прем'єр. Ним було обрано К. Левицького.

10 листопада 1918 року прем'єр і члени уряду принесли присягу на вірність українському народові та державі.

Таким чином, у короткий термін було сформовано досить чітку систему центральних та місцевих органів влади і управління. Слід погодитись з О. Субтельним в тому, що «надзвичайно швидко й ефективно створення адміністративного апарату являло собою досягнення, що його могли повторити рідко які з нових східноєвропейських держав, не кажучи вже про уряди Східної України».

Характеристика розвитку конституційного процесу в Україні була б неповною без згадки про правові акти, прийняті у Західноукраїнській Народній Республіці. Серед них – Статут Української Національної Ради, прийнятий у Львові 18 жовтня 1918 року, Прокламація

Української Національної Ради від 19 жовтня 1918 року, Відозва Української Національної Ради від 1 листопада 1918 року.

Дуже важливим конституційним актом був «Тимчасовий Основний Закон» про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії, ухвалений Українською Національною Радою 13 листопада 1918 р., який окреслював головні принципи державного ладу, внутрішньої і зовнішньої політики новоствореної держави. Тимчасовий Основний закон складався з п'яти артиклів. В законі зазначалось, що «державна, проголошена на підставі самовизначення народів, охоплюючи весь простір колишньої австро-угорської монархії, заселений переважно українцями, має назву Західноукраїнська Народна Республіка» (арт. I); визначалися кордони цієї держави (арт. II); закріплювався державний суверенітет і самостійність ЗУНР (арт. III); відзначалось, що носієм суверенітету є народ, який здійснює свою владу через представницькі органи, обрані громадянами без різниці статі на основі загального, рівного, прямого, таємного виборчого права за пропорційною системою виборів (арт. IV.). Найвищим органом влади, парламентом, мали стати Установчі Збори, а до їх обрання функції парламенту мала виконувати Українська Національна Рада, а уряду – Державний Секретаріат. В артиклі V йшлося про герб і прапор ЗУНР. Гербом став золотий лев на синьому полі, прапором – синьо-жовтий стяг. Затверджено було державну печатку країни.

16.11.1918 УНРада прийняла Тимчасовий закон «Про адміністрацію Західноукраїнської Народної Республіки». Зберігаючи попередній адміністративно-територіальний поділ, закон встановлював, що у повіті адміністративна влада належить повітовому комісару, який призначався державним секретарем внутрішніх справ. При комісарі шляхом виборів, в яких приймало участь населення повіту, утворювалася повітова національна рада з дорадчим голосом. Міських комісарів призначав держсекретар внутрішніх справ, а у містечках і селах (містечкових і сільських громадах) громадських комісарів призначали повітові комісари. Тимчасово, через відсутність нових законів, залишалося чинним австрійське законодавство. Усі попередні службовці державного апарату, пошт, залізниці і т. д., незалежно від національності, могли залишатися на державній службі й надалі, якщо вони склали письмове зобов'язання чесно служити Українській державі [27, с. 22].

Ще одним з перших конституційних законів ЗУНР був Закон про державну мову від 15 лютого 1919 року, який проголосив державною мовою українську. Національним меншинам гарантувалося право вживати у взаємовідносинах з державними органами рідну мову, а державним органам відповідати рідною мовою тих громадян, що звертаються до них. Національним меншинам гарантувалося право

вільно розвивати свою мову, мати свої школи, бібліотеки, видавництва, періодичні видання [1, с. 26].

8 квітня 1919 року був прийнятий Закон про громадянство та правовий статус чужинців. Бажаючі стати громадянами ЗУНР повинні були до 20 травня 1919 року подати заяву. Якщо вони цього не робили, то вважалися чужинцями і за бажанням могли виїхати за кордон. Закон встановлював вимоги до державних службовців. Ними могли бути тільки громадяни України «бездоганної поведінки», які володіють українською мовою і мовою хоч би однієї з національних меншин, віком до 40 років. Не мали права займати службові посади особи, які притягалися до кримінальної відповідальності, вчинили моральні та протиправні поступки, «користолюбні» особи, неоплатні боржники.

Важливими законами конституційного характеру, були закони УНРади, які торкалися організації судової системи і судочинства (21.01.1918, 11.02.1919, 15.02.1919, 8.03.1919), органів прокуратури та органів охорони суспільного порядку (13.11.1918, 16.11.1918) та ін. Конституційна парламентарна система гарантувалася спеціальним законом (1919) про скликання Сейму ЗУНР. Однопалатний Сейм повинен був зібратися у червні 1919. Прийнятий 14.04.1919 новий виборчий закон зазначав, що Сейм складатиметься з послів, обраних на основі загального, рівного, прямого, таємного голосування. Право голосу надавалося з 21 року, право бути обраним – з 25 років. Демократизм виборів забезпечувався, крім того, створенням однакових за кількістю населення виборчих округів з однаковим представництвом; закріпленням за кожною національною меншиною (пропорційно до її кількості) певного числа депутатських місць (з 226 послів Сейму за українцями було закріплено 160 місць, за поляками – 33, євреями – 26, німцями – 6).

Конституційне законодавство ЗУНР базуючись на тогочасних загальноприйнятих нормах міжнародного права, було глибоко демократичним, гуманним і справедливим. Пізніші звинувачення ЗУНР у «буржуазному націоналізмі», «антинародності», «антидемократичності» і т. д., які висувалися комуністичними ідеологами, були абсолютно необ'єктивними і безпідставними [27, с. 22].

Західноукраїнська Народна Республіка залишила помітний слід у процесі розвитку української національної державності. Вперше після Галицько-Волинської доби західноукраїнський народ отримав національну незалежність. Було проведено важливі реформи у багатьох сферах державного життя.

До здобутків ЗУНР слід віднести: створення дієвої системи центральних і місцевих органів влади управління, реформування системи охорони здоров'я, освіти, видавничої справи, створення боєздатної Української Галицької Армії.

Література:

1. Біленчук П.Д., Кампо В.М. Основи конституційного права України: Навчально-метод. матеріали для викладачів та студентів юрид. спец. Київ: Вентури, 1997.
2. Історія держави і права України: У 2 ч. / За ред. А.Й. Рогожина. Київ: 1996.
3. Історія становлення українсько державності. Л.: Центр Європи, 1995.
4. Історія держави і права України: Підручник / за ред. А.С. Чайковський. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 512 с.
5. Конституційне право України: Підручник / Фрицький О.Ф. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 536 с.
6. Кульчицький В.С., Настюк М.І., Тищик Б.Й. З історії української державності. Л.: СВІТ, 1992.
7. Мироненко О.М. Історія Конституції України. К. : ІнЮре, 1997.
8. Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917–1918 рр. Київ, 1995.
9. Шаповал В.М. Становлення конституціоналізму і України; проблеми теорії. *Право України*. 1998. № 5, 24 с.

ПОВНОВАЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Мельник О. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, історії держави і права та філософії
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Левчишин О. О.

*студент 3 курсу юридичного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. На сучасному етапі державотворення в Україні інститут Президента був введений у дію Законом УРСР «Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін і